

Prikaz sekcije sa VII. Kongresa hrvatskih povjesničara „Ča je oko Učke? Izabrane teme od antike do suvremene povijesti Istre i Kvarnera“

Nakon što je 2021. godine Filozofski fakultet u Rijeci bio domaćin VI. kongresa hrvatskih povjesničara, nakon tri godine, iduće izdanje odvijalo se u Osijeku. Na ovo ugledno okupljanje historiografskih i drugih srodnih stručnjaka došlo je preko 300 registriranih sudionika s preko 270 prijavljenih izlaganja. Kongres je trajao od 25. do 28. rujna 2024. godine, a održavao se u prostorima Filozofskog fakulteta u Osijeku (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku). Tema ovogodišnjeg skupa bila je zemlja – pojam najviše aktualan uz područje Slavonije i Baranje, a plenarna izlaganja bila su u znaku ekohistorijske problematike. Ipak, krovni pojam zemlje podrazumijeva mnogo šire njezino značenje pa su se mnoge sekcije tako bavile problematikom države, ideologije ili etnologije. Također, na samom kongresu bilo je predstavljeno mnogo knjiga iz raznih tematskih područja, a promocije su također bile posjećene.

Područje Istre i Kvarnera bilo je uvelike zastupljeno, i to u zasebnoj sekciji pod nazivom „Ča je oko Učke? Izabrane teme od antike do suvremene povijesti Istre i Kvarnera“. Moderatorica je bila profesorica Andrea Roknić Bežanić s Filozofskog fakulteta u Rijeci, a prijavljeno je bilo 8 izlaganja. Teme su izazvale velik interes publike, pogotovo jer je ovo bila jedna od rijetkih sekcija koja se bavila jednim geografskim područjem na transepohalan i multidisciplinarni način.

Prvo izlaganje održale su Palma Karković Takalić te Petra Predoević Zadković, s Odsjeka za povijest umjetnosti odnosno Centra za istraživanje srednjovjekovne baštine sjevernog Jadrana pri Filozofskom fakultetu u Rijeci. U izlaganju pod nazivom „Prilog povijesno-topografskom istraživanju teritorija antičke i srednjovjekovne Rijeke“ bave se odnosom između antičkog i srednjovjekovnog naselja na području grada Rijeke. Odmah je napomenuto kako je riječ o vrlo složenoj i slabo istraživanoj problematici, stoga je prirodno da su se koristili svekoliki povijesni izvori. Osim arheoloških spoznaja te uvida u geomorfološke značajke teritorija, u izlaganju je spomenuta važnost dokumenata vlasništva, razgraničenja te kartografije.

Drugo izlaganje se pak odmaklo u rani novi vijek te na prostor Istre. Maja Ćutić Gorup s istog fakulteta govorila je o kupoprodajnim ugovorima na prostoru Pazinske knežije. Bazirajući se na arhivskim dokumentima iz Državnog arhiva u Pazinu, kao i na neizostavnoj činjenici da na prostoru Istre nisu bile usklađene jurisdikcije političke i crkvene vlasti, profesorica je istaknula kako su Habsburgovcima bili potrebni novci pa je to otežavalo položaj podanika. To pogotovo treba interpretirati u kontekstu da se knežija nalazila na rubu Svetog Rimskog Carstva te da je prilikom davanja zemlje u zalag dolazilo do velike zlouporabe položaja nekih plemićkih obitelji.

Nastavno na temu Rijeke, za spomenuti je iduće izlaganje koje je održala Tea Perinčić iz Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja

u Rijeci. Perinčić je predstavila kontinuitet i diskontinuitet administrativnih i političkih granica između grada Rijeke i šireg zaleđa. Dakle, riječ je bilo o odnosima Rijeke, kao često izdvojenog područja, s otocima na jugu te sjevernim područjima – Kastvom i Grobnikom. Tema je bila aktualna jer je Rijeka trenutno dio homogene, Primorsko-goranske županije pa je bilo zanimljivo iz današnje perspektive vidjeti mogući utjecaj povijesnih granica.

Stručnjak za vjersku povijest s Medicinskog fakulteta u Rijeci, Marko Medved, imao je sličnu temu. On je pak problematizirao tenzije i zajedništvo u muškim i ženskim redovničkim zajednicama. Odnosno, kako povezanost uz *Terru Sancti Viti* utječe na napetosti u tim zajednicama. Iako je bilo tenzija iz prošlosti, Medved je istaknuo i situacije gdje je kršćanstvo imalo emancipatornu društvenu ulogu.

Nakon prvog bloka izlaganja, uslijedila je rasprava. Izlaganje Tee Perinčić pobudilo je najviše interesa te su pitanja išla u smjeru koji su konkretni događaji korjenito mijenjali identitet Rijeke prema svojoj okolini. Zaključeno je kako je Rijeka uvijek bila naslonjena na zaleđe, iako svaki put na specifičan način. Do Drugog svjetskog rata, ona je mnogo bliža zapadnoj okolini, dok je nakon Drugog svjetskog rata, kada se Rijeka spaja sa Sušakom, ona dosegla svoj vrhunac po tom pitanju. To je vrijeme kada se grad treba ubrzano naseljavati radi poratne obnove štete te zbog društvenih promjena. Velika razdjelnica događa se pak 1990-ih godina kada se ukida Općina Rijeka pa je to zapravo posljednji korjeniti događaj koji i do danas konstituira riječki identitet sa svojom okolicom. Na temu razdjelnice hrvatsko-slovenskih odnosa, Marko Medved je istaknuo da ne treba zanemariti i da su dijelovi Slovenije također zaleđe Rijeke i da tamo gravitira jedan dio stanovnika. Također, Medved je istaknuo da je po jednoj od brojnih teorija, upravo na graničnom području Hrvatske i Slovenije rođen Sveti Jeronim, za što je naveo nekoliko hipoteza, tako uklopivši lokalnu povijest u mnogo širi kontekst.

Drugi blok izlaganja započeo je Mihovil Dabo s Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. On je govorio o djelatnosti Istarskog političkog društva koje je osnovano 1884. godine u Pazinu s ciljem da talijanski element bude dominantan u javnom i političkom životu. Njihova glavna konkurencija bila je hrvatsko-slovenska prisutnost u obrazovanju i politici. Društvo se bavilo organizacijom predizbornih aktivnosti za talijansku liberalnu stranku. Ono počinje slabiti početkom 20. stoljeća kada Hrvatsko-slovenska narodna stranka bilježi velik uspjeh na izborima za Carevinsko vijeće. Povjesničar Dabo održao je zanimljivo izlaganje upravo i zbog toga što je tema liberalizma (dakako u kontekstu međunacionalnih odnosa) slabo zastupljena u hrvatskoj historiografiji.

Izlaganje iz povijesti medicine prijavio je Diego Han iz Centra za povijesna istraživanja Rovinj. Tema je bila kampanja fašističkog režima protiv epidemije malarije na području Mirne, Raše i Rovinjštine. Tema je i ekohistorijska jer spominje isušivanje močvara, kopanje kanala itd. Naposljetku su se razmatrale posljedice antimalarijske kampanje na lokalnu ekonomiju i politiku.

Ivan Jeličić s Odsjeka za talijanistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci održao je izlaganje o kulturi sjećanja vezanoj za gubitke nakon Prvog svjetskog rata. Nakon propasti Austro-Ugarske Monarhije, D'Annunzijeve okupacije i aneksije Rijeke Kraljevini Italiji, Jeličić pokazuje kako su se oblikovali narativi o poginulim vojnicima. Navodi se kako je bilo riječ o mučenicima za talijansku Rijeku, borbima za slobodu od austrijske tamnice itd. U tom kontekstu, razdjelnica je dakako ekshumacija i premještanje tijela u novoizgrađenu kriptu podno katoličke crkve u izgradnji, što se svakako može povezati sa specifičnim urbanizmom tog kompleksa.

Posljednje izlaganje održao je Vanni D'Alessio sa Sveučilišta u Napulju Federico II, ovaj put iz povijesti sporta. Tema mu je nogometni teren na Kantridi na kojem su početkom 20. stoljeća igrali mnogi klubovi. Autor je analizirao povijest terena u paradigmi promjena državnih granica i režima. Ta je tema potaknula i raspravu. Javio se Marko Medved koji je problematizirao kako suvremena historiografija mora jako paziti kada navodi da je neka institucija imala diskontinuitet, u ovom kontekstu nogometni klubovi. Navodeći protuprimjere sveučilišta i bolnice, Medved ukazuje na cjelovito sagledavanje u proučavanju problematike turbulentne povijesti Rijeke.

Ovom sekcijom, na VII. Kongresu hrvatskih povjesničara u Osijeku tema lokalne povijesti Istre i Rijeke bila je iznimno dobro zastupljena. Sudjelovanjem interdisciplinarnih stručnjaka, stručnjaka za razna povijesna razdoblja i subdiscipline, sekcija je prikazala jasnu, cjelovitu i znanstveno utemeljenu problematiku te ponudila zanimljive zaključke.

Adrijan Štivić

